

Avtalsbaserad samverkan av
dödsbohandläggning i Härryda, Lerum,
Mölndal och Partille

7

2021KS683

Sammanträdesdatum
2021-12-15

§ 316

Dnr 2021VFN469

Avtalsbaserad samverkan avseende dödsbohandläggning i Härryda kommun, Lerums kommun, Mölndals stad och Partille kommun

Beslut

Välfärdsnämndens förslag till beslut i kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige godkänner avtalssamverkan avseende gemensam dödsbohandläggning inom socialtjänsten med Lerums kommun, Mölndals stad och Partille kommun.

Kommunfullmäktige uppdrar åt välfärdsnämnden att för detta ändamål ingå samverkansavtal med Lerums kommun, Mölndals stad och Partille kommun under förutsättning att avtal kan träffas med samtliga kommuner.

Välfärdsnämndens förslag till beslut i kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt välfärdsnämndens förslag.

Sammanfattning av ärendet

Den 1 juli 2018 infördes en generell rätt till kommunal avtalssamverkan i 9 kap. 37 § kommunallagen (2017:725), KL. Socialtjänstens område har identifierats som ett område där avtalssamverkan kan vara ett sätt att underlätta, effektivisera och öka kvaliteten. Skäl för avtalssamverkan kan till exempel vara behovet av att klara kompetensförsörjning och kompetensutveckling, att säkerställa tillgången till specialistkompetens, att bibehålla och utveckla kommunal service inom ramen för knappa resurser, men också att minska sårbarheten.

Mot denna bakgrund har Lerums kommun tillsammans med Härryda kommun, Partille kommun och Mölndals stad undersökt möjligheten att skapa en samverkansorganisation kring respektive kommuners dödsbohandläggning och funnit detta lämpligt. Kommunfullmäktige föreslås därför att tillstyrka en avtalsbaserad samverkan avseende dödsbohandläggning.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 5 november 2021
- Utredning ”Kommunal samverkan – gemensam dödsbohandläggning för Härryda, Lerum, Mölndal och Partille” 2 september 2021

Paragrafen är justerad

Signatur justerande	Utdragsbestyrkande

Välfärdsnämnden

Datum
2021-11-05

Diarienummer
2021VFN469 709

Avtalsbaserad samverkan avseende dödsbohandläggning i Härryda kommun, Lerums kommun, Mölndals stad och Partille kommun

Förslag till beslut

Välfärdsnämndens förslag till beslut i kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige godkänner avtalssamverkan avseende gemensam dödsbohandläggning inom socialtjänsten med Lerums kommun, Mölndals stad och Partille kommun. Kommunfullmäktige uppdrar åt välfärdsnämnden att för detta ändamål ingå samverkansavtal med Lerums kommun, Mölndals stad och Partille kommun under förutsättning att avtal kan träffas med samtliga kommuner.

Välfärdsnämndens förslag till beslut i kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt välfärdsnämndens förslag.

Sammanfattning av ärendet

Den 1 juli 2018 infördes en generell rätt till kommunal avtalssamverkan i 9 kap. 37 § kommunallagen (2017:725), KL.

Socialtjänstens område har identifierats som ett område där avtalssamverkan kan vara ett sätt att underlätta, effektivisera och öka kvaliteten. Skäl för avtalssamverkan kan till exempel vara behovet av att klara kompetensförsörjning och kompetensutveckling, att säkerställa tillgången till specialistkompetens, att bibehålla och utveckla kommunal service inom ramen för knappa resurser, men också att minska sårbarheten.

Mot denna bakgrund har Lerums kommun tillsammans med Härryda kommun, Partille kommun och Mölndals stad undersökt möjligheten att skapa en samverkansorganisation kring respektive kommuners dödsbohandläggning och funnit detta lämpligt. Kommunfullmäktige föreslås därför att tillstyrka en avtalsbaserad samverkan avseende dödsbohandläggning.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 5 november 2021
- Utredning ”Kommunal samverkan – gemensam dödsbohandläggning för Härryda, Lerum, Mölndal och Partille” 2 september 2021

Ärendet

Den 1 juli 2018 infördes en generell rätt till kommunal avtalssamverkan i 9 kap. 37 § KL. Även tidigare har det funnits bestämmelser som möjliggjort för kommuner att överlåta på en annan kommun att utföra vissa uppgifter men dessa regler har nu ersatts av reglering i 9 kap. 37 § KL vilket har medfört att samverkansmöjligheterna för kommuner och regioner har förbättrats. Med införandet av nämnda bestämmelse har även införts en möjlighet till extern delegering, dvs. en möjlighet att delegera beslutanderätt till anställd i den utförande kommunen.

Avtalssamverkan innebär inte någon förändring av huvudmannskapet för de uppgifter som avtalet omfattar. Den kommun som åtar sig att utföra en uppgift för någon annan kommun övertar alltså inte det övergripande ansvaret för uppgiften. Detta innebär också att beslut som omfattas av delegationsförbud även fortsatt fattas av den överlåtande kommunen. Avtalssamverkan ska också enligt 9 kap. 38 § KL anmälas till fullmäktige.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har i en rapportserie tittat särskilt på socialtjänstens område utifrån att det finns en del områden som kräver kvalificerad personal men där mindre kommuner kan ha svårt att komma upp i den mängd ärenden som krävs för att kunna ha en till två anställda och där avtalssamverkan kan vara ett sätt att underlätta, effektivisera och öka kvaliteten. Skäl för avtalssamverkan kan till exempel vara behovet av att klara kompetensförsörjning och kompetensutveckling, att säkerställa tillgången till specialistkompetens, att bibehålla och utveckla kommunal service inom ramen för knappa resurser, men också att minska sårbarheten.

I maj 2019 initierades dialog mellan socialchefer i Härryda, Lerum, Partille och Mölndal om behov av samverkan inom olika verksamhetsområden utifrån de aspekter som lyfts fram i SKR:s rapportserie. Syftet och grundtanken bakom eventuell samverkan var således att inom ramen för befintliga resurser skapa förbättrade möjligheter att säkra och utveckla kvalitet, minska sårbarhet och uppnå en effektiv verksamhet. Man identifierade dödsbohandläggningen som ett prioriterat verksamhetsområde att utreda för eventuell samlokalisering. Kommunerna har stora framtida behov av att klara kompetensförsörjning och kompetensutveckling, att säkerställa tillgång till specialistkompetens, att minska sårbarhet och utveckla den kommunala servicen inom ramen för tilldelade resurser.

En arbetsgrupp startades upp bestående av boutredare från Mölndal, controller från Härryda och utvecklingsledare från Lerum. Utredningen och kartläggningen färdigställdes i september 2021.

Efter sammanvägning av olika faktorer såsom ärendemängd, invånarantal, bostadsstruktur, handlägningsfrågor, tillgång till ändamålsenliga lokaler, avstånd mellan kommuner med mera bedömde både arbetsgruppen och styrgruppen att en samlokalisering av dödsbohandläggningen av berörda kommuner bör ske.

Fördelarna med en samlokalisering är en minskad sårbarhet vid frånvaro och ledigheter eftersom boutredarna kan täcka upp för varandra och arbeta aktivt i de olika kommunernas pågående ärenden. Det medför en ökad tillgänglighet gentemot invånarna och bättre möjligheter att i förekommande fall kunna genomföra hembesök. Den gemensamma kompetensen höjs och medför en ökad kvalitet i handläggningen.

Idag hanterar 1,35 årsarbetare dödsbohandläggning för de fyra kommunerna. För att uppnå ovannämnda fördelarna föreslås att två heltidstjänster avsätts, vilket medför ökande kostnader. De ökade resurserna bedöms krävas i ett inledningsskede när verksamheten ska byggas upp och kvalitetssäkras för att i ett senare skede kunna dra nytta av effektivitetsvinster.

I utredningen föreslås också att boutredarna även handlägger ekonomiskt bistånd till begravningskostnader. I dagsläget skiljer sig Lerums kommun från övriga kommuner då dödsbohandläggningen separerats från beviljande av bistånd till begravningskostnader som hanteras av socialsekreterare på försörjningsstödsenheten.

Juridik

Bestämmelsen om avtalssamverkan i 9 kap. 37 § KL är ett undantag från den annars för kommuner gällande lokaliseringsprincipen. Något hinder utifrån lokaliseringsprincipen för kommunerna att utföra uppgifter för varandra finns därför inte.

Det är dock viktigt att det genom avtalet säkerställs vilka uppgifter som omfattas av samverkan och också att det finns tydliga rutiner för hanteringen av de ärenden som omfattas av delegationsförbudet. För att säkerställa gemensamma rutiner kring bl.a. diarieföring, arkivering och personuppgiftshantering måste därför kommunikation och samordning ske mellan kommunerna. Vidare krävs en samordning av dokument såsom delegationsordningar och informationshanteringsplaner.

Mycket av ovan kan säkerställas genom avtalet men en god idé kan vara att i samband med beslut om avtal också besluta om en avstämningstidpunkt ganska kort efter ikraftträdandet för att utvärdera och eventuellt justera avtalsinnehållet eller i alla fall tillämpningen av avtalet.

Ekonomi

Syftet med en sammanslagning är att öka rättssäkerheten och effektiviteten samt att minska sårbarheten i verksamheten.

För att uppnå fördelarna föreslås att två heltidstjänster avsätts jämfört med i dagsläget 1,35 årsarbetare, vilket innebär ökade kostnader. För Härrydas del innebära det en ökning med cirka 60 tkr.

En överflyttning av personal och ekonomiska resurser behöver göras, liksom en modell för fördelning av kostnader mellan kommunerna. Kostnadsfördelning kommer att utgå från samverkanskommunernas invånarantal och regleras i ett samverkansavtal. Kostnader för ekonomiskt bistånd till begravningskostnader kommer inte att omfattas av avtalet.

Övrigt

Det är av vikt att kunna säkerställa god tillgänglighet av service till kommuninvånarna. När det gäller dödsbohandläggning sker den mesta av kommunikationerna mellan boutredarna och anhöriga via telefon, e-post och vanlig post. De mindre förekommande fysiska mötena kan ske på det kontor i den kommun där samlokalisering ska ske eftersom de kollektiva kommunikationerna är generellt goda i storstadsregionen Göteborg.

Förvaltningens bedömning

Utredningen kring samlokalisering av dödsbo ger vid handen att den i socialtjänstlagen obligatoriska dödsbohandläggningen är sårbar och svår att i kommuner bibehålla en rättssäker handläggning. En samlokalisering medför en minskad sårbarhet vid frånvaro och ledigheter eftersom boutredarna kan täcka upp för varandra och arbeta aktivt i de olika kommunernas pågående ärenden. Det medför också en ökad tillgänglighet gentemot invånarna och bättre möjligheter att i förekommande fall kunna genomföra hembesök. Den gemensamma kompetensen höjs och medför en ökad kvalitet i handläggningen.

Det är av vikt att delegationen är densamma i samtliga kommuner och att handläggningen avseende bistånd till begravningskostnader framöver kommer att handläggas av boutredare i samtliga kommuner.

Organisationens säte ska vara i Mölndal.

Kommunfullmäktige föreslås, med ovanstående grund, att godkänna avtalssamverkan avseende dödsbohandläggning inom socialtjänsten med Lerums kommun, Mölndals stad och Partille kommun.

Kommunfullmäktige föreslås uppdra åt välfärdsnämnden att för detta ändamål ingå samverkansavtal med Härryda kommun, Lerums kommun och

Partille kommun under förutsättning att avtal kan träffas med samtliga nämnda kommuner.

Beredning av ärendet i välfärdsnämnden och kommunstyrelsen

Välfärdsnämnden bereder detta ärende till kommunfullmäktige eftersom det ligger inom nämndens verksamhetsområde. Kommunstyrelsen har dock ett beredningsansvar för ärenden till kommunfullmäktige och ska ges tillfälle att yttra sig i ärenden som beretts av annan nämnd.

Lena Lager
Sektorschef

Hans Frimansson
Verksamhetschef

Kommunal samverkan – gemensam
dödsbohandläggning för Härryda, Lerum,
Mölnadal och Partille

Kartläggning av kommunernas organisation avseende
dödsbohandläggning och förutsättningar för en samlokalisering

2021-09-02

Anna Nilsson, bostadschef Mölnadals Stad
Eva Byström, utvecklingsledare Lerums kommun
Åsa Lingonblad, ekonom Härryda kommun

Innehåll

1	Inledning.....	5
2	Handläggning av dödsbo.....	6
2.1	Definitioner	6
2.1.1	Dödsbo.....	6
2.1.2	Dödsboanmälan	6
2.1.3	Provisorisk förvaltning	6
2.1.4	Gravsättning.....	7
2.2	Organisation och personal	8
2.3	Delegation	8
2.4	Handläggarperspektivet.....	8
3	Befolkning.....	10
3.1	Bostadsstruktur.....	10
4	Ärenden och ärendemängd.....	12
4.1	Provisorisk förvaltning	13
5	Ekonomi	14
5.1	Kostnad per invånare.....	14
5.2	Begravningskostnader	15
5.3	Analys av kostnadsskillnader	15
5.3.1	Norm och riktlinjer	15
5.3.2	Återkrav	15
5.3.3	Ansvar för gravsättningskostnader	16
6	Lokalisering	17
7	Omvärldsbevakning samlokalisering.....	18
7.1	Reflektion	18
8	Avtalssamverkan mellan kommuner.....	19
8.1	Kommunallagen	19
8.2	Samverkansavtal.....	19
8.3	Juridiska synpunkter.....	19
9	Sammanfattning och förslag.....	21
9.1	Samlokalisering.....	21
9.2	Boutredare handlägger ekonomiskt bistånd till begravningskostnader	21
9.3	Förslag.....	22

1 Inledning

Den 3 maj 2019 initierades dialog mellan socialchefer i Härryda, Lerum, Mölndal och Partille om behov av samverkan inom olika verksamhetsområden. Ett nätverk för avtalsbaserad samverkan bildades i samband med detta. Grundidén är att den kommun som har de bästa förutsättningarna inom ett område tar på sig uppdraget att driva en samlad verksamhet och övriga kommuner kan ansluta genom ett samverkansavtal. Syftet med samverkan är att inom ramen för befintliga resurser skapa förbättrade möjligheter för att säkra och utveckla verksamhetens kvalitet, samt uppnå en effektiv verksamhet. Kommunerna har stora framtida behov av att klara kompetensförsörjning och kompetensutveckling, att säkerställa tillgång till specialistkompetens, att minska sårbarhet och utveckla den kommunala servicen inom ramen för tilldelade resurser.

Nätverket har identifierat dödsbohandläggning som ett prioriterat samverkansområde där förutsättningarna för en samlokalisering behöver utredas. Verksamhetschef Birgitta Korpe, Mölndals stad, har därför fått uppdraget att sammankalla tjänstemän från respektive kommun. Projektorganisationen som bildats har en styrgrupp bestående av utsedda tjänstemän från berörda kommuner, som även ansvarar för sina respektive beslutsprocesser.

En arbetsgrupp har satts samman med bouthredare från Mölndal, controller från Härryda och utvecklingsledare från Lerum. Gruppen har planerat och genomfört utredningen och arbetet har löpande åiterrapporterats till styrgruppen. Den färdigställda utredningen presenterades för styrgruppen i september 2021.

2 Handläggning av dödsbo

Dödsboanmälan och kommunal dödsbohandläggning är uppdelad i tre ansvarsområden:

- Att upprätta dödsboanmälan enligt 20 kap 8 a§ ärvdabalken (ÄB)
- Att provisoriskt förvalta dödsbon enligt 18 kap 2§ 2 st ÄB
- Att gravsätta stoft eller aska enligt 5 kap 2§ begravningslagen (BegrL)

Utöver dessa ansvarsområden utreder socialnämnden behovet av bistånd till begravningskostnader enligt 4 kap 1§ socialtjänstlagen (SoL). Ansökningarna handläggs av boutredare i vissa kommuner och av försörjningsstödshandläggare i andra.

2.1 Definitioner

2.1.1 Dödsbo

Ett dödsbo är en död persons tillgångar och skulder som hen har fram till dödsdagen. Dödsboet är en juridisk person som existerar fram till dess att det upplöses genom arvskifte. Innan det sker ska det förvaltas av dödsboets delägare tillsammans. Om skulderna är större än tillgångarna, ett så kallat bristbo, så ska tillgångarna som finns i boet delas mellan fordringsägarna.

2.1.2 Dödsboanmälan

Dödsboanmälan kan i vissa fall ersätta bouppteckning och upprättas av socialnämnden i varje kommun. Det kan göras om dödsboet inte äger fastighet eller tomt, samt om den avlidnes tillgångar inte räcker till mer än begravningskostnader och andra utgifter med anledning av dödsfallet. Om den avlidne var gift inräknas även hans eventuella andel i den efterlevande maken/makans giftorätts-gods i tillgångarna.

Handläggningen ska vara förenklad. Om dödsboets ekonomiska förhållanden är svårutredda eller om dödsbodelägarna ger motstridiga uppgifter, kan socialnämnden hänvisa till bouppteckning.

2.1.3 Provisorisk förvaltning

Om det inte finns någon som tar hand om en avlidne persons egendom ska dödsfallet anmälas till socialnämnden i den kommun där den avlidne var folkbokförd/vistades. Den utsedda boutredaren ska då vårda dödsboet, det vill säga om möjligt bevara dödsboets tillgångar, samt söka efter dödsbodelägare så att förvaltningen av dödsboet kan överlämnas till dem.

Den provisoriska dödsboförvaltningen kan vara tidskrävande. Boutredaren behöver ta hand om dödsboets post, samt ibland kontakta myndigheter, bank, hyresvärd, försäkringsbolag, värderare et cetera. Det kan även vara aktuellt att ordna med omhändertagande av husdjur. En annan uppgift kan vara att stoppa

autogiro, vilket i sig kan vara en svår sak om Skatteverkets registrering av den avlidne dröjer.

Hembesök i dödsboet bör göras för att inhämta underlag, samt för att bilda sig en uppfattning om det finns något av värde i bostaden. Ibland behöver flera tillsyner göras eller mer ingripande åtgärder som att kasta sopor och annat som kan orsaka sanitär olägenhet eller förhindra att vattenrör fryser sönder.

Avyttring av lösöre kan också ta tid. Oftast förläggs uppgiften på aktörer som köper upp dödsbon eller säljer via auktion. Vinsten med en avyttring är att den kan bidra till att dödsboet kan stå för begravningskostnaderna. Inom den provisoriska förvaltningen kan det även ingå att ordna begravning/gravsättning samt upprätta dödsboanmälan.

Om det efter utredning konstateras att det inte finns några dödsbodelägare och testamente saknas, anmäler socialnämnden dödsfallet till Kammarkollegiet och Allmänna arvsfonden blir då dödsbodelägare. Socialnämnden kan genom fullmakt från Kammarkollegiet fortsätta förvalta och avveckla dödsboet om det är ett så kallat bristbo. För detta har kommunen rätt att ta en avgift som betalas av dödsboet.

Kommunen har ingen skyldighet att sköta och avveckla dödsbon genom fullmakt från Kammarkollegiet. Skyldigheten kommunen har är endast att provisoriskt förvalta dödsboet samt att upprätta dödsboanmälan.

2.1.4 Gravsättning

Med gravsättning menas att den avlidnes stoft/aska placeras inom en bestämd gravplats/gemensamt gravområde eller att askans strös ut.

Om den avlidne inte efterlämnar någon som kan, vill eller förmår beställa gravsättning, är det kommunen där den avlidne var folkbokförd/vistades, som ansvarar för det.

Om stoftet efter en avliden inte kremerats eller gravsatts inom föreskriven tid kan det bli aktuellt med tvångsgravsättning. Alla juridiska medel eller andra tillvägagångssätt ska vara uttömda innan det kan bli aktuellt med tvångsgravsättning mot de efterlevandes vilja.

2.2 Organisation och personal

Ärendemängden inom området dödsbohandläggning varierar mellan åren vilket redovisas i avsnitt 4. En uppskattning av hur mycket personalresurser som krävs har dock gjorts och i dagsläget beräknas de sammanlagt uppgå till 1,35 årsarbetare.

Kommun	Förvaltning	Chefsbefattning	Handläggartjänster/ årsarbetare
Härryda	Sektorn för socialtjänst, Enheten för försörjningsstöd	Enhetschef	0,1
Lerum	Sektor stöd och omsorg, Myndighet: Administrativa enheten Försörjningsenheten	Tf enhetschef Enhetschef	0,2*
Mölndal	Social- och arbetsmarknads- förvaltningen, Enheten för ekonomiskt bistånd	Enhetschef	0,8
Partille	Social- och arbetsförvaltningen, Administrativa enheten	Enhetschef	0,25
Totalt			1,35

*Administrativ handläggare och socialsekreterare.

Dödsbohandläggningen utförs i samtliga kommuner av en person, men omfattningen i årsarbetare varierar från 0,1 i Härryda till 0,8 i Mölndal. Samtliga boutredare har blandade tjänster varför de i varierande grad även utför andra arbetsuppgifter.

Organisatoriskt skiljer sig Lerum från övriga kommuner, då dödsbohandläggningen separerats från beviljande av bistånd till begravningskostnader som hanteras av socialsekreterare på Försörjningsstödsenheten.

2.3 Delegation

Delegationsordningen för dödsboärenden i kommunerna ser olika ut när det gäller beslut om gravsättning. I Härryda, Mölndal och Partille har boutredaren delegation att ta beslut, medan det i Lerum ligger på enhetschef.

2.4 Handläggarperspektivet

För att få en uppfattning om hur boutredarnas tjänster och arbetsbörda ser ut i kommunerna har de fått svara på ett antal frågor.

När det gäller arbetsbelastning har handläggarna i Härryda och Lerum svarat att de har tillräckligt med tid och resurser för arbetet med dödsbon. Hembesök har bortprioriterats under pandemin, men om de ska göras i enlighet med vad Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) anser, kan det påverka tidsåtgången.

Boutredaren i Mölndal upplever inte att den avsatta tiden räcker till för uppdraget och tjänsten skulle behöva utökas alternativt ytterligare tjänst inrättas. Förutom

administration och hembesök, kan arbetet även inkludera andra typer av tidsödande besök. Hembesök bortprioriteras på grund av tidsbrist, likväl som genomförandet kan försvåras då det kräver två personer. Under pandemin har hembesök gjorts enbart i de fall socialnämnden haft provisorisk dödsboförvaltning. För dödsbon med dödsbodelägare har man därför i stor utsträckning fått förlita sig på uppgifter från de anhöriga.

Boutredare med delad tjänst beskriver att dödsbohandläggningen kan få stå tillbaka på grund av andra arbetsuppgifter. De som har erfarenhet av att vara två boutredare, upplevde det som positivt då de kunde hjälpas åt i svåra ärenden. Det är viktigt att handläggningen blir korrekt och det är en nackdel att vara ensam med uppdraget; "Man kan inte bolla med någon förutom nätverket, vilket gör att man kan känna sig väldigt ensam i sina beslut."

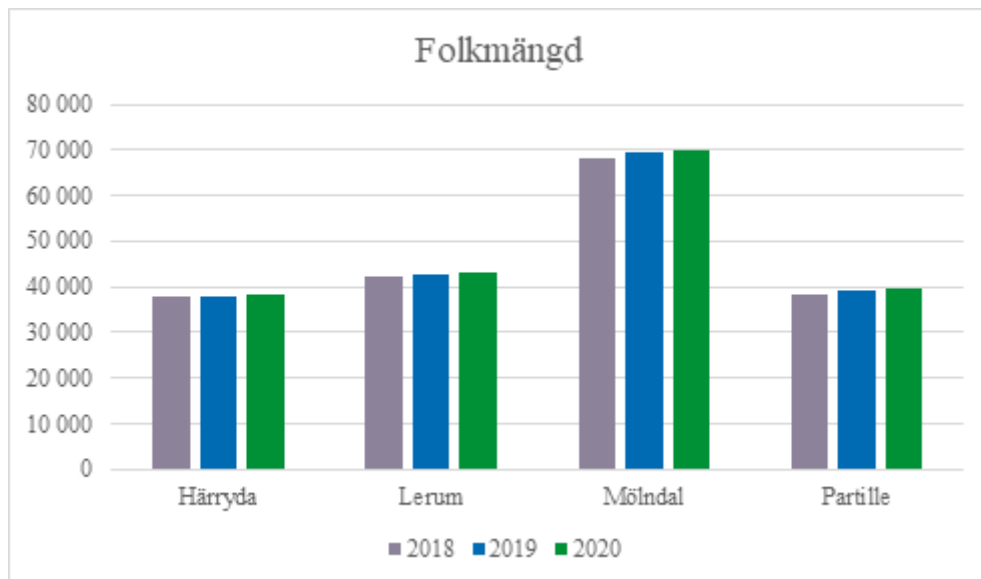
Boutredarna i Härryda, Mölndal och Partille handlägger även ansökningar om ekonomiskt bistånd avseende begravningskostnader. De ser fördelar med det då de efter dödsbohandläggningen har överblick över dödsboets ekonomi, samt själva vet vilken information dödsbodelägarna fått. Att de redan har nödvändiga underlag gör att biståndsärendena kan handläggas snabbare. Boutredarna tror även att arbetssättet innebär en trygghet för de anhöriga som slipper ha kontakt med flera handläggare under sorgetiden. Boutredaren i Lerum som inte handlägger ansökningar om begravningskostnader, instämmer i de övrigas synpunkter.

Boutredarna uttrycker att det finns en sårbarhet i att vara själva med sitt uppdrag. Vid sjukdom och semester finns ingen riktig backup. När det gäller organisering av arbetet vid en samlokalisering, anser inte boutredarna att det är någon lösning att sprida arbetsuppgifterna på fler personer. Det bästa vore istället att koncentrera dessa till en liten grupp som blir experter på området och kan stötta varandra.

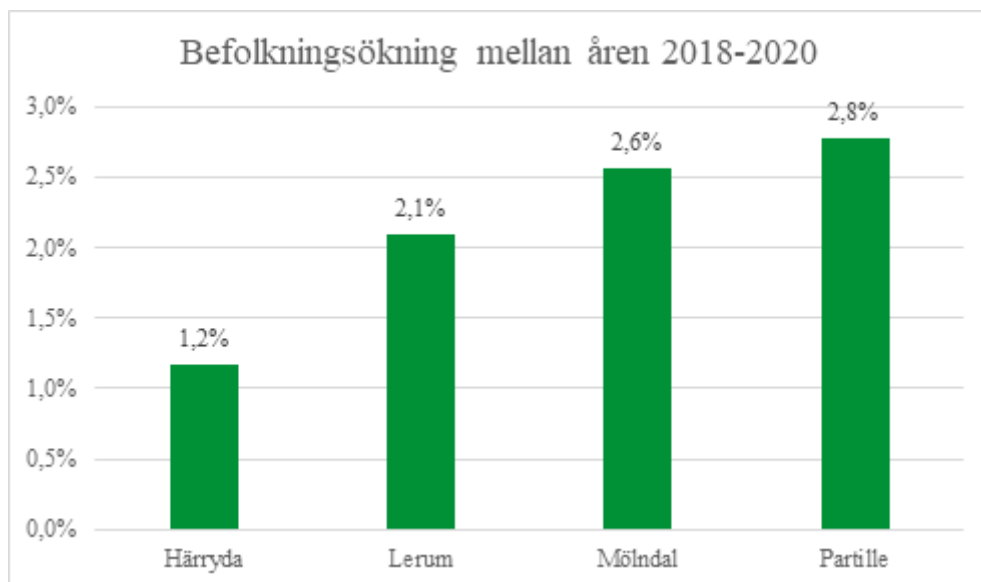
Samtliga kommuner saknar i dagsläget avtal med begravningsbyrå. I Lerum var det aktuellt med upphandling under 2020 men det hanns inte med.

3 Befolkning

Mölndals kommun är befolkningsmässigt störst och vid slutet av 2020 uppgick folkmängden enligt Statistikmyndigheten, SCB, till nästan 70 000 invånare, följt av Lerum med 43 000 invånare, Partille som närmar sig 40 000 invånare och Härryda på väg mot 39 000 invånare.

Statistiken visar tydligt en ökning av befolkningsmängden mellan åren 2018 – 2020, framförallt i Partille och Mölndal.

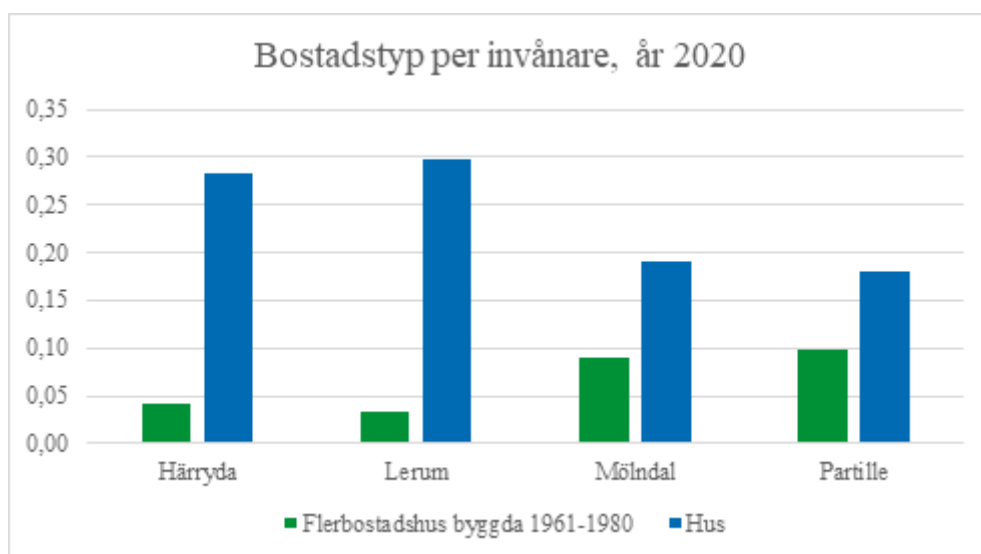
En ökad folkmängd medför troligtvis ett ökat antal dödsboärenden.

3.1 Bostadsstruktur

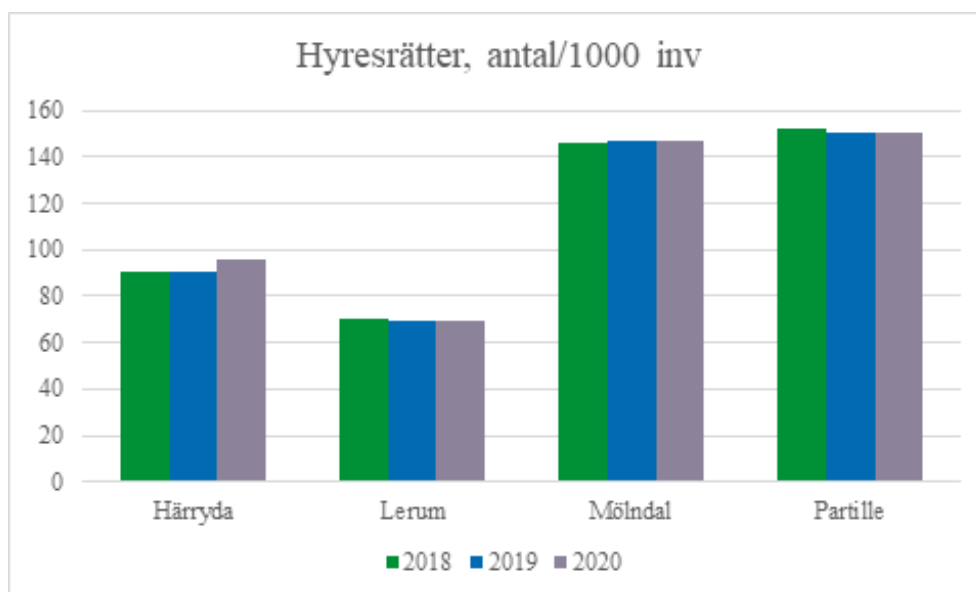
Utöver befolkningsmängden påverkar såväl demografiska som socioekonomiska faktorer liksom bostadsstruktur antalet dödsboärenden i respektive kommun. Som tidigare nämnts kan dödsboanmälan bara göras om dödsboet inte äger fastighet

eller tomt. Generellt är även betalningsförmågan hos dödsbo med villa högre, än vid boende i hyresrätt.

I nedanstående diagram visas fördelningen av flerbostadshus byggda åren 1961 – 1980 samt villor (här benämnt hus) fördelat på antal invånare i respektive kommun. Flerbostadshus byggda åren 1965-1975 är en variabel som ingår i kostnadsutjämningsystemet för individ- och familjeomsorg, och anses därmed vara en faktor som påverkar kommuners socioekonomiska ställning. Härryda och Lerum har en högre andel villor per invånare, medan Mölndal och Partille har en högre andel flerbostadshus.

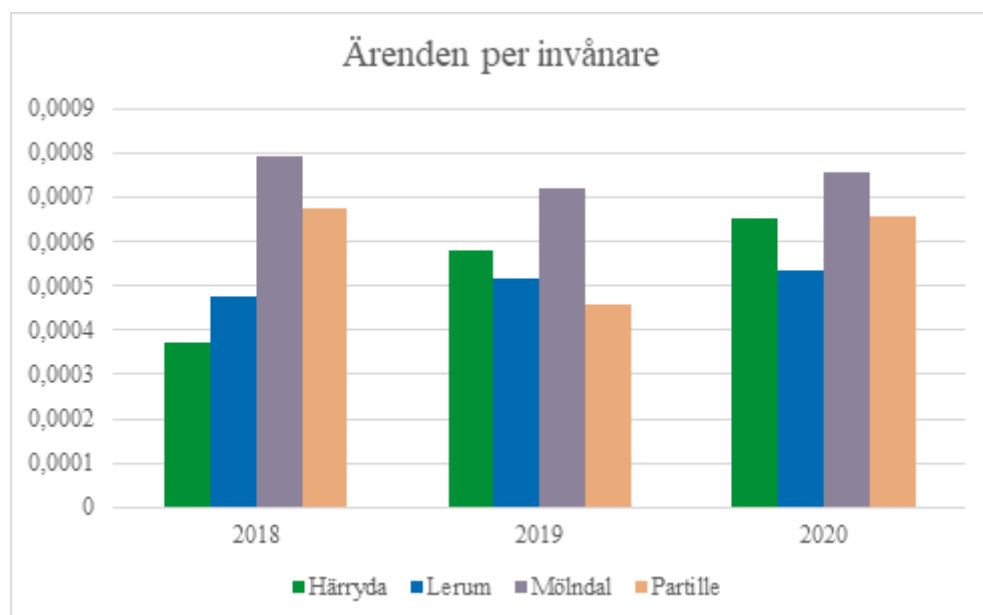
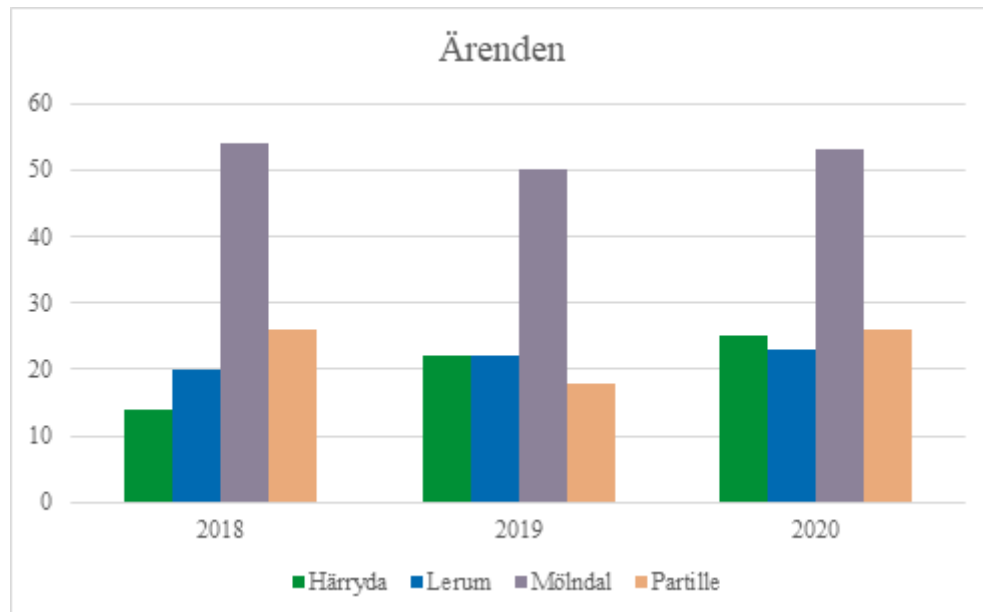

Flerbostadshus inrymmer lägenheter för permanentboende med olika upplåtelseformer. I nedanstående diagram åskådliggörs antalet hyresrätter, inklusive specialbostäder för exempelvis äldre och funktionsnedsatta. Hyresrätterna är fler i Mölndal och Partille jämfört med de två övriga kommunerna och Lerum har det lägsta antalet per 1000 invånare.

4 Ärenden och ärendemängd

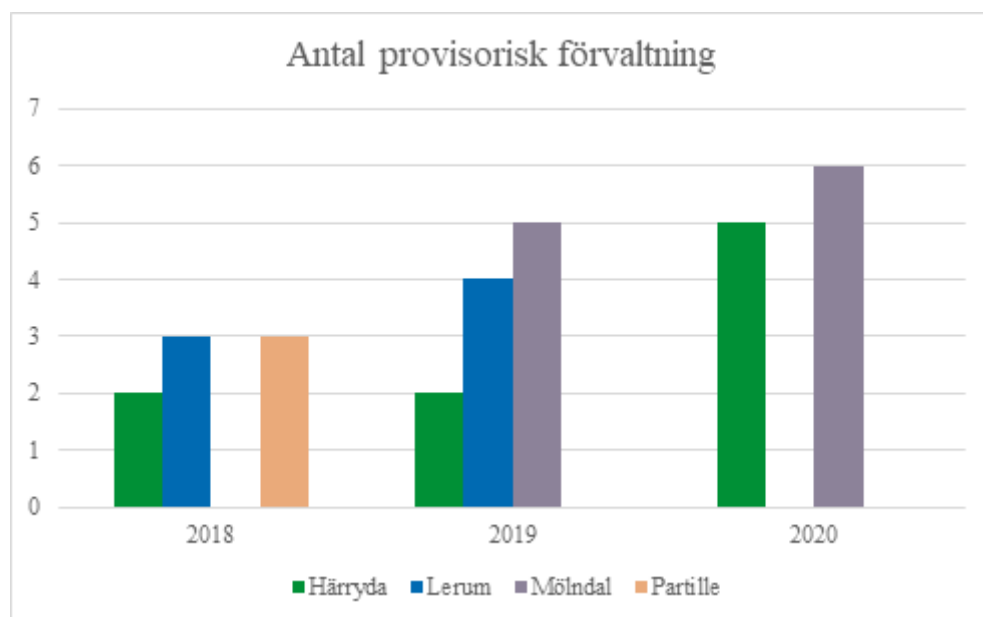
I nedanstående diagram redovisas ärendemängden avseende dödsboanmälan för respektive kommun. I den sammanlagda statistiken ingår både dödsboanmälan och provisorisk förvaltning. Mölndal är den kommun som har flest ärenden, både totalt sett och per invånare. Kommunen med lägst antal ärenden skiftar över åren mellan Härryda och Lerum. Antalet ärenden har ökat mest i Härryda under perioden.

4.1 Provisorisk förvaltning

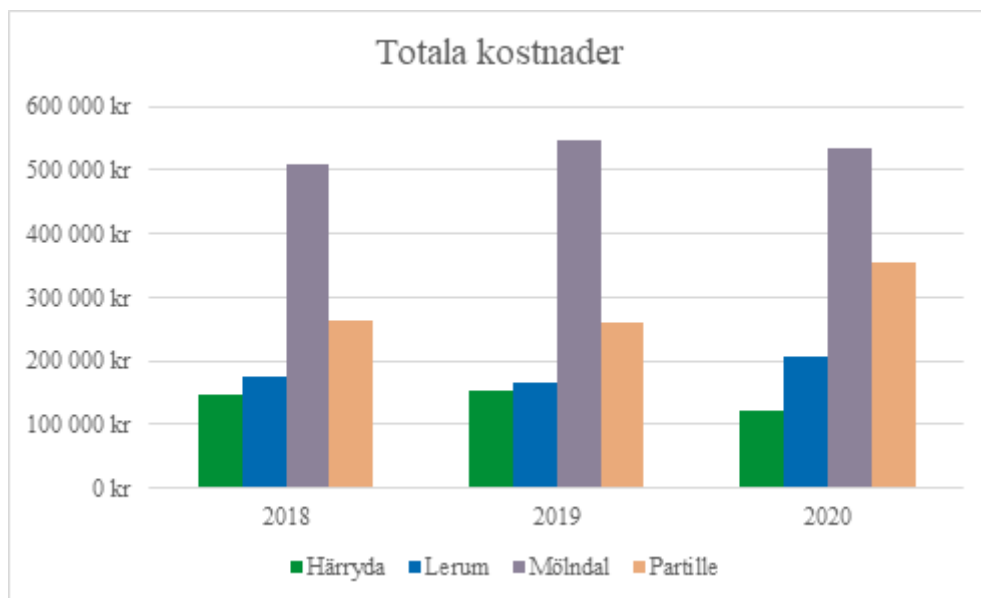
Antalet provisoriska förvaltningar kan variera mycket och statiken som förts är något osäker. Åren 2019 – 2020 har Mölndal haft flest, sammanlagt elva ärenden, följt av Härryda med sju ärenden. Under samma period hade Lerum fyra ärenden, medan Partille helt saknade provisoriska förvaltningar.

Viktigt att påpeka i sammanhanget är att även om de provisoriska förvaltningarna inte är så många kan de ändå vara tids- och resurskrävande.

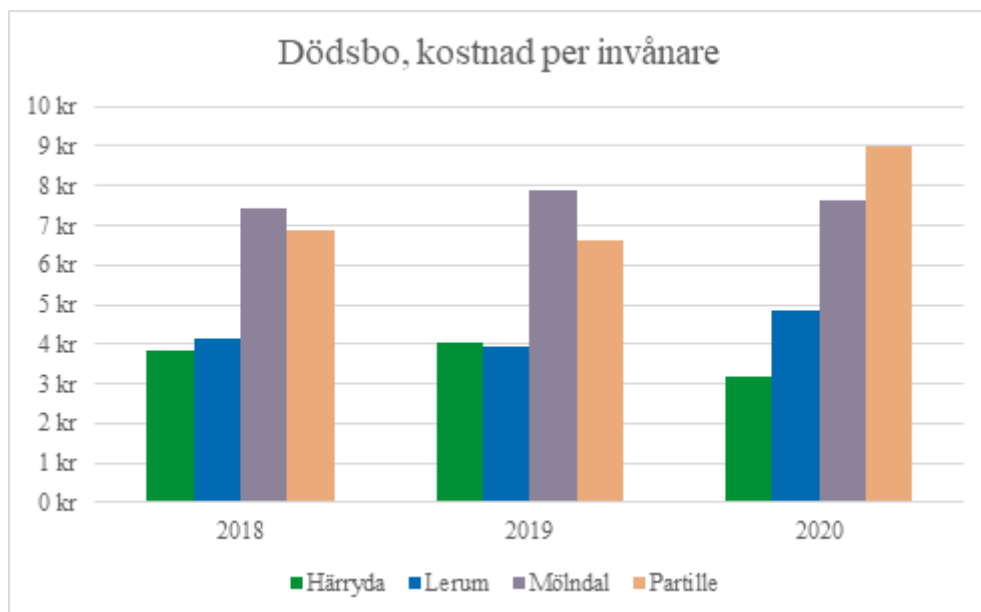
5 Ekonomi

Kostnader som ingår i hanteringen av dödsboärenden är bistånd till begravningskostnader, personalkostnader för handläggningen, samt administrativa kringkostnader. Totalt sett har Härryda lägst kostnad medan Mölndal ligger högst.

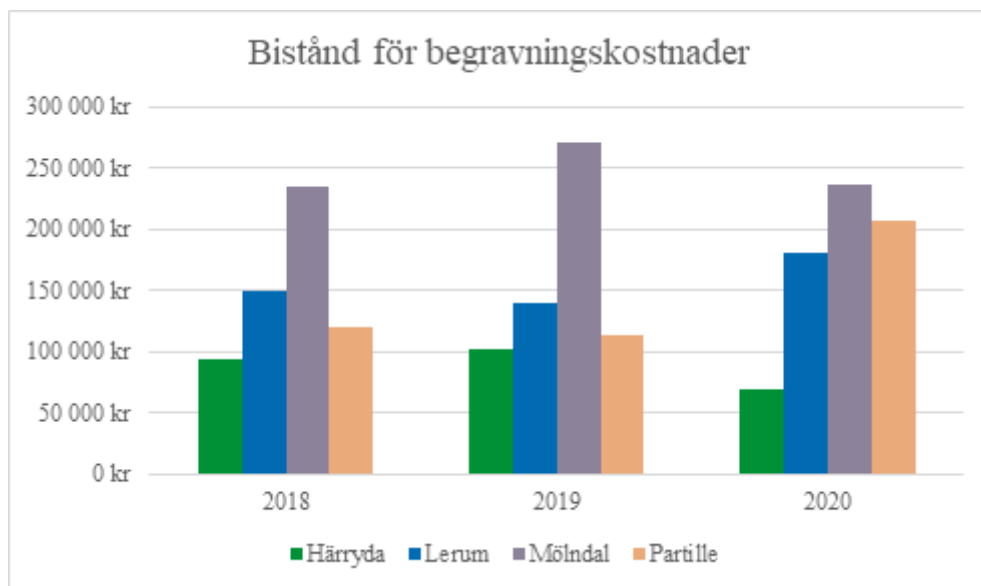
5.1 Kostnad per invånare

För att kunna jämföra kostnaderna för dödsbohanteringen mellan kommunerna behöver dessa sättas i relation till befolkningmängden. Nedanstående diagram visar kostnaden fördelat per invånare. År 2020 har Härryda den lägsta kostnaden med 3 kr/invånare och kostnaden har minskat från 2019. Lerum har ökat sin kostnad från 4 till 5 kr/invånare under samma period, medan Mölndal ligger kvar på 8 kr/invånare. I Partille har kostnaden ökat mest och uppgår 2020 till 9 kr/invånare, vilket är en tredubbel så hög kostnad som i Härryda.

5.2 Begravningskostnader

I nedanstående diagram särredovisas bistånd till begravningskostnader för respektive kommun eftersom den varierar mest mellan åren. Mölndal har högst kostnad medan Partille visar störst ökning under perioden. Ökningen kan förklaras med att Partille tidigare beviljat bistånd fördelat enligt kommunal riktlinje, men övergått till att bevilja kostnader upp till Socialstyrelsens norm för begravningskostnader, se vidare avsnitt 5.3.

5.3 Analys av kostnadsskillnader

5.3.1 Norm och riktlinjer

Enligt Socialstyrelsens norm avseende begravningskostnader ska ett halvt prisbasbelopp (23 800 kr år 2021) täcka en enkel men värdig begravning. Hänsyn bör tas till allmänt vedertagna begravningstraditioner och i förekommande fall olika religiösa och etniska gruppers speciella önskemål.

Kommuner kan dock ha olika riktlinjer gällande procentuell fördelning av normbeloppet för begravningsbyråns arvode, gravsten, blommor och förtäring, samt annons. En del kommuner beviljar kostnader upp till beloppsgränsen oavsett hur dessa fördelar sig, medan andra kommuner har en striktare hållning och beviljar efter typ av kostnad. Det senare var fallet i Partille kommun fram till och med år 2019, vilket kan vara en förklaring till ökningen av ekonomiskt bistånd 2020 som redovisas i avsnitt 5.2.

Från och med 2020 beviljas bistånd till begravningskostnader i Härryda, Lerum, Mölndal och Partille på ett likartat sätt.

5.3.2 Återkrav

Hur kommuner beviljar bistånd mot återkrav är ytterligare en aspekt som kan påverka statistiken. I regel beviljas bistånd mot återkrav enligt 9 kap 2 § SoL när

man räknar med att medel ska inkomma till dödsboet, exempelvis genom skatteåterbäring eller försäkring som faller ut.

Gällande dödsbon är det inte alltid helt enkelt att få säkra eller exakta uppgifter. Exempelvis kan det vara stor skillnad på skatteåterbäringen det är en person avlider och året därpå. I Mölndal beviljas bistånd mot återkrav endast när det finns säkra uppgifter på att dödsboet väntar inkomst, eftersom det kräver mer handläggningsresurser. I övriga kommuner beviljas alltid bistånd till begravningskostnader mot återkrav, vilket möjligtvis kan löna sig ekonomiskt för kommunerna över tid. Skillnaderna i arbetssätt kan påverka statistiken avseende begravningskostnader.

5.3.3 Ansvar för gravsättningskostnader

En annan faktor som inte är vanligt förekommande, men möjligtvis kan ha påverkat statistiken för Mölndal, är kostnader för gravsättning. Grav-sättning på bestämd gravplats uppgår till 29 775 kronor och i askgravlund/minneslund till 1191 kronor.

Enligt BegrL har endast personer folkbokförda i Sverige som betalar begravningsavgift via inkomstskatten rätt till denna tjänst. När en person avlider som inte är folkbokförd i Sverige, får dödsboet stå för gravsättningskostnaderna om begravnings ska ske här. Har dödsboet inga tillgångar måste någon annan stå för dessa kostnader.

Mellan åren 2016 - 2019 hade Mölndal tre ärenden där asylsökande avlidit och kommunen utöver de sedvanliga begravningskostnaderna även stod för gravsättning på bestämd gravplats, då det på grund av religiösa och kulturella anledningar var uteslutet med kremering.

Eftersom det inte fanns någon dom gällande gravsättningskostnader och berörda församlingar ansåg att kommunen skulle stå för dessa, lyfte Mölndal frågan till Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Det resulterade i Cirkulär 19:30 som slår fast att gravsättningskostnaden inte ska ligga på kommunerna utan på huvudmannen, det vill säga församlingarna inom Svenska Kyrkan.

6 Lokalisering

Närhetsprincipen är viktig för att kunna säkerställa god tillgänglighet av service till kommuninvånarna. En frågeställning som har aktualiserats under utredningen är betydelsen av ändamålsenliga lokaler, kollektivtrafik och restidens längd.

Gällande dödsbohandläggning kan den mesta kommunikationen mellan boutredare och anhöriga skötas via telefon, e-post och vanlig post. Dock finns det tillfällen när det kan vara nödvändigt att träffas. Man får inte glömma att det handlar om människor som har förlorat en nära anhörig och kan befinna sig i kris. Det fysiska mötet kan därför vara en viktig del för att anhöriga ska förstå processen gällande dödsboanmälan.

Fysiska möten skulle kunna ske på kontoret i den kommun dit en eventuell gemensam dödsbohandläggning lokaliseras, då de kollektiva kommunikationerna generellt är goda i storstadsregionen Göteborg. Möten med anhöriga skulle även kunna förläggas till besöksrum i respektive kommun, eller ske i form av hembesök. Att tänka på är att de anhöriga inte nödvändigtvis bor i samma kommun som dödsboet.

Tillgången på kontorslokaler ser olika ut i berörda kommuner. Kanske blir det svårt att återgå till "det normala" efter pandemin. Då kan det finnas möjligheter att dela kontorsplats utefter ett rullande schema och genom att delvis arbeta hemifrån kan situationen lösas. Att inhysa 1,35– 2 tjänster boutredare oavsett lokalisering behöver således inte vara ett problem.

7 Omvärldsbevakning samlokalisering

Boutredare i Mölndal har gjort en undersökning i det egna närverket där utöver Härryda, Lerum och Partille, kommunerna Ale, Alingsås, Göteborg, Kungälv, Kungsbacka, Lilla Edet, Mark, Orust, Stenungssund, Tjörn och Öckerö ingår. Därutöver har ytterligare 19 kommuner samt Stockholms stad kontaktats.

Det har inte framkommit några uppgifter om att andra kommuner har samlokalisert dödsbohandläggningen. Stockholm och Göteborg har egna enheter med heltidsanställda som täcker samtliga stadsdelar. I Göteborg finns Boutredningsenheten med fyra handläggare på heltid som handlägger dödsboanmälan samt provisoriska förvaltningar. Handläggningen avseende ekonomiskt bistånd till begravningskostnader ligger i dagsläget, precis som i Stockholm, på de olika stadsdelarna. Från och med årsskiftet har Boutredningsenheten fått uppdraget att även handlägga ekonomiskt bistånd till begravningskostnader.

Förutom i dessa storkommuner har majoriteten av boutredarna delade uppdrag och arbetar således inte heltid med dödsbohandläggning. De flesta kommuner har en till två boutredare.

7.1 Reflektion

Varför dödsbohandläggning inte har samlokaliserats mellan kommuner runt om i landet är svårt att svara på. Behovet av att upprätta dödsboanmälan varierar naturligtvis och i vissa kommuner är antalet ärenden per år så få, att de handläggs av någon vars uppdrag omfattar 5-10 procent av en heltidstjänst. Antalet provisoriska dödsboförvaltningar varierar också, liksom hur resurskrävande de är.

Dödsbohandläggningen ska se likadan ut oavsett kommun, då reglerna och kriterierna är desamma. Det som kan skilja kommunerna åt, och där man vid en samlokalisering nog bör göra lika, är ifall en avgift i form av timtaxa tas ut från dödsboet vid provisorisk dödsboförvaltning och när kommunen ordnar gravsättning. SKR uppmanar kommunerna att ta ut denna avgift, vilket kräver ett kommunfullmäktigebeslut.

Många kommuner har idag en timtaxa på 0,8 procent av prisbasbeloppet (cirka 381 kronor) och så är fallet i Lerum och även i Mölndal sen den 1 januari 2021. Partille har också beslut om timtaxa, men det är gammalt och bör ses över. Det kan tilläggas att avgift endast tas ut i de ärenden där man ser att dödsboet har tillräckliga tillgångar. Härryda tar i dagsläget inte ut någon avgift.

Enligt SKR är det kommunens faktiska kostnader som ska beräknas och konstaterar att de flesta kommuner tar ut en för låg timtaxa. Göteborg har 2021 höjt timtaxan till 785 kronor exklusive moms. Beräkningen har gjorts utifrån ett underlag som SKR tagit fram för att beräkna handläggningens kostnaden inom exempelvis miljöbalkens och plan- och bygglagens områden.

8 Avtalssamverkan mellan kommuner

8.1 Kommunallagen

Kommuner och landsting har möjlighet att ingå samverkansavtal enligt bestämmelser som infördes 1 juli 2018; 9 kap 37 – 38 §§ kommunallagen (2017:725)

Bestämmelserna innebär i korthet följande:

1. En kommun kan inom ramen för avtalssamverkan utföra en tjänst åt en annan kommun
2. Kommuner kan när de samverkar delegera beslutanderätt till en anställd i en annan kommun eller annat landsting, så kallad extern delegering
3. Vissa uppsikts- och rapporteringskrav ställs avseende den verksamhet som bedrivs enligt bestämmelserna. Styrelsen ska ha uppsikt över verksamheten och rapportera till fullmäktige om den avtalssamverkan som kommunen ingår i.

8.2 Samverkansavtal

För att inte behöva riskera att minska en av de stora fördelarna med avtal som samverkansform, nämligen möjligheten att anpassa dessa till den aktuella verksamheten och lokala förhållanden, har lagstiftaren valt att inte ställa några formella krav avseende innehållet. Följande omständigheter bör dock beaktas när kommuner ska ingå i ett samverkansavtal:

- Avtalets parter
- Vilka uppgifter eller tjänster som avtalet omfattar
- Omfattningen av eventuell extern delegering av beslutanderätt
- Avtalstiden och former för förlängning av denna
- Ordning för lösandet av tvister mellan parterna
- Ekonomiska villkor och former för redovisning med mera
- Villkoren för avtalets upphörande.

Med undantag för frågan om extern delegation utgör dessa exempel väldigt allmänna förhållanden som i praktiken gäller för alla, eller i vart fall många, samarbets- och samverkansavtal.

8.3 Juridiska synpunkter

Det har i tidigare avsnitt konstaterats att delegationsordningarna skiljer sig åt mellan av denna utredning berörda kommuner, liksom uttagande av taxor för provisorisk dödsboförvaltning. Följande synpunkter har därför inhämtats från stadsjurist i Mölndals kommun.

Det är självklart enklast om alla nämnder har samma delegation. När samarbetsformerna för överförmyndare i samverkan arbetades fram, skrevs det så här i avtalet: ”Samverkan bygger på att samtliga överförmyndarnämnder, i så stor utsträckning som möjligt, delegerar de ärenden som lagligen kan delegeras, till tjänstemännen i den gemensamma organisationen.” Därefter togs en i princip likadan delegationsordning fram, eller åtminstone formuleringarna i den, för samtliga nämnder. Borde fungera även i detta fall att enas om en lämplig skrivning i respektive delegationsordning.

Varje kommunfullmäktige har självbestämmanderätt när det gäller uttagande av taxor, men även här blir det betydligt enklare om alla har samma. Annars får bostredarna hålla reda på flera olika och det kan nog sticka lite i ögonen på allmänheten om det är olika taxor för samma arbete.

9 Sammanfattning och förslag

Från och med den 1 juli 2018 finns det en generell rätt till kommunal avtals-samverkan i kommunallagen, varigenom samverkansmöjligheterna för kommuner har förbättrats. Dödsbohandläggning har identifierats som ett av tre prioriterade samverkansområden av socialcheferna i Härryda, Lerum, Mölndal och Partille. Verksamhetschef Birgitta Korpe, Mölndals kommun, har lett arbetet med att utreda förutsättningarna för en samlokalisering, varvid styrgrupp och arbetsgrupp bildats med representanter från kommunerna.

Denna rapport innehåller sammanställd information och statistik från kommunernas förvaltningar, en redogörelse för vad dödsbohandläggningen innefattar och hur respektive kommun organiserat denna, samt ett avsnitt om avtals-samverkan enligt kommunallagen. Avslutningsvis presenteras ett resonemang med för- och nackdelar avseende samlokalisering och ifall boutredarna även ska handlägga ansökningar om ekonomiskt bistånd för begravningskostnader, som utmynnar i två förslag från arbetsgruppen.

9.1 Samlokalisering

Fördelarna med samlokalisering av dödsbohandläggningen skulle vara en minskad sårbarhet vid frånvaro och ledigheter, eftersom boutredarna kan gå in för varandra och jobba aktivt i pågående ärenden. Det medför en ökad tillgänglighet gentemot invånarna och bättre möjlighet att genomföra hembesök. Vid en samlokalisering kan boutredarna lättare stötta varandra och hjälpas åt i svåra ärenden, vilket är en förbättring ur arbetsmiljösynpunkt. Den gemensamma kompetensen höjs och medför en högre kvalitet i handläggningen.

För att ovanstående fördelar ska uppnås föreslår arbetsgruppen att två heltidstjänster avsätts, vilket dock innebär ökade kostnader. I dag hanterar uppskattningsvis 1,35 årsarbetare dödsbohandläggningen i de fyra kommunerna till en kostnad av cirka 560 tkr. Kostnaderna för 2,0 årsarbetare blir cirka 830 tkr vilket är en höjning på 48 procent. En viktig diskussion att föra är därför vad som ska ingå i handläggningen och vilken ambitionsnivå som är önskvärd. En överflyttning av personal/ekonomiska resurser behöver också göras, liksom en modell för fördelning av kostnader mellan kommunerna tas fram.

9.2 Boutredare handlägger ekonomiskt bistånd till begravningskostnader

Fördelarna med att boutredarna även handlägger ekonomiskt bistånd till begravningskostnader är att de redan känner till ärendet, när dödsboanmälan och i bästa fall även hembesök har gjorts. Alla nödvändiga underlag finns redan vilket gör att biståndsärendena kan handläggas snabbare och bedömningarna bli mer likvärdiga då de görs av färre personer. De anhöriga behöver inte vara i kontakt med flera handläggare, vilket kan bidra till en ökad trygghet.

Till nackdelarna hör att det kan vara svårt, såväl för de anhöriga som för handläggarna, att separera dödsbohandläggningen från handläggningen av ekonomiskt bistånd. Det är olika tänk och arbetet kräver att man ”sitter på två stolar”.

9.3 Förslag

Med beaktande av ovanstående resonemang föreslår arbetsgruppen att:

- Beslut tas om att samlokalisera dödsbohandläggningen i kommunerna Härryda, Lerum, Mölndal och Partille.
- Beslut tas om att bostredarna ska handlägga ansökningar om ekonomiskt bistånd avseende begravningskostnader.